

AIGUA AMIGA

NÚMERO 47

Setembre 2023

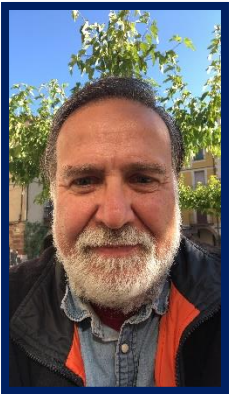
SUMARI

QUI ÉS QUI?: Entrevista Sr. Miquel Àngel Prats	Pàg.2
"ÉS POSSIBLE LA SIGNATURA D'UN PACTE DE L'AIGUA? ". Lorenzo Correa.....	Pàg.5
"EL PLA D'AIGÜES DE CATALUNYA DE 1956". Xavier Latorre	Pàg.7
"¿AGUA PARA TODOS?". Germán Bastida	Pàg.9
JORNADA TÈCNICA ANUAL DE L'ASAC	Pàg.12

QUI ÉS QUI? Entrevista Sr. MIQUEL ÀNGEL PRATS

Miquel-Àngel Prats i Fabra, nascut a Reus el 3 de febrer de 1963, de família pagesa, estic casat i soc pare de tres fills, dues noies i un noi.

Vaig estudiar EGB a l'Escola Graduada Parroquial de Sant Francesc fins a 6è i al Col·legi General Prim 7è i 8è, entre els anys 1968 i 1977. Durant aquest temps vaig cursar Comptabilitat i Tenidoria de Llibres i Mecanografia a l'Acadèmia Pràctica de Barcelona.

Vaig cursar BUP i COU a l'Institut de Batxillerat Gaudí de Reus entre 1977 i 1982.

A l'1 de setembre de 1982 vaig entrar a treballar com a comptable a la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes.

El setembre de 1986 em van nomenar secretari de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes.

El maig de 2000 em van nomenar administrador de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes i el novembre de 2003, en van tornar a nomenar secretari de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes i des de llavors fins a l'actualitat ostento els dos càrrecs.

Arran d'una modificació estatutària, a més a més, des de l'agost de 2011 soc el recaptador executiu de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes.

Representant de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes a la Junta d'Explotació XI de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre i a la Comissió de Desembassaments de Riudecanyes de l'Agència Catalana de l'Aigua.

Des de 2014, any de la fundació de l'Associació Catalana de Comunitats de Regants (ACATCOR) que formo part, com a representant de la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes, de la Junta Directiva de la mateixa -juny de 2014 a gener de 2022 com a tresorer, gener de 2022 a abril de 2023 com a secretari i des de l'abril de 2023 a l'actualitat com a president-.

Quins aprofitaments se n'obtenen de l'embassament de Riudecanyes, del qual vostè n'és el responsable?

L'embassament de Riudecanyes abasteix a gairebé 4000 Ha d'avellaners i oliveres, a més de diferents poblacions del Baix Camp i Tarragonès, en concret 2/3 de l'aigua és per a reg i el terç restant per a l'abastament de les poblacions.

La Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes és titular de dues concessions administratives, l'una de conques internes i l'altra de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre.

El pantà de Riudecanyes, que té una capacitat de 5,3 hm³, està interconnectat (alguns diuen que això es tracta d'un transvasament) amb el pantà de Siurana. Mentre que el primer pertany a l'àmbit de les Conques Internes de Catalunya, el segon forma part de la xarxa de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre. Quin és el règim de funcionament d'aquesta interconnexió?

Els dos embassaments van ser promoguts i pagats per la Comunitat de Regants del Pantà de Riudecanyes. Mentre que del pantà de Riudecanyes en depèn tota la xarxa de subministrament de la Comunitat de Regants, tant de reg com d'abastament, el de Siurana fa de regulador de la concessió que la Comunitat té de la conca del Siurana i serveix com de magatzem a l'engròs. Per tant, es porta aigua de Siurana a Riudecanyes quan a Riudecanyes en fa falta per a subministrar als membres de la Comunitat de Regants.

En aquests moments, tots dos embassaments es troben sota mínims de la seva capacitat. Es podia haver pres alguna decisió que evités o si més no, hagués alleugerit aquesta complicada situació?

La capacitat màxima del sistema Siurana-Riudecanyes és de 17,5 hm³, des del juny de 2020 fins a l'abril de 2023, tan sols s'ha pogut aprofitar i embassar poc més de 50.000 m³ útils. Si bé les entrades han estat superiors, i molt per sota la mitjana, cal descomptar les pèrdues, evaporació i cabals ecològics. Igualment, el règim de pluges ha estat molt per sota la mitjana, 480 mm i 273

mm a Riudecanyes els dos últims anys i de 431 mm i 322 mm a Siurana en el mateix període, quan les mitjanes anuals són de 529 mm a Riudecanyes i 572 a Siurana.

Des de la Comunitat de Regants anem subministrant, en anys normals, uns 6,5 hm³ entre reg i abastament.

Per tant, i tenint en compte que a juny de 2020 teníem 17,2 hm³ al sistema i que pràcticament no s'hi ha afegit aigua des de llavors, i que els anys 2020 i 2021 vam poder gaudir d'uns subministraments normals i el 2022 ja només d'un 41,6% de la dotació normal, per tant 6,5 hm³ (2020) + 6,5 hm³ (2021) + 2,70 hm³ (2022), resulta que a principis d'any disposàvem al sistema de poc més d'1,68 hm³ al sistema.

En conclusió, crec que difícilment es podrien prendre decisions diferents de les preses, més tenint en compte que ja subministrem un reg de suport de 1500 m³/Ha/any.

Una de les frases que van impactar en el recentment celebrat V Congrés de l'Aigua a Catalunya és que "aquesta sequera ha vingut per quedar-se". Com la valora?

Sembla evident que la sequera és persistent i que el canvi climàtic existeix, de totes maneres a finals dels anys quaranta del segle passat vam patir una sequera similar, almenys a la nostra zona, amb pluviometries anyals entre 1947 i 1954 de 369, 177, 334, 179, 480, 236, 388 i 451 mm anuals. Per tant, és evident que el clima mediterrani té sequeres de tant en tant, el que passa que hem passat de ser sequeres de cada 20 o 25 anys a sequeres cada 7 o 10 anys o menys.

Per altra banda, la massa forestal a Catalunya no para de créixer i amb l'estrès hídric dels arbres, quan plou arriba menys aigua als rius també i això fa que els embassaments se'n retenteixin cada cop més.

És evident que la sequera afectarà enguany de forma significativa la producció d'avellaners i oliveres, principals conreus de la zona. Quines conseqüències socials i econòmiques se'n derivaran?

En el cas de l'avellaner, si no es pot regar, la planta es morirà i s'haurà d'arrancar, per tant, caldrà replantar i esperar de 5 a 6 anys a tornar a tenir producció. El problema és que donada l'avançada edat dels productors d'avellana, és probable que molts d'ells acabin abandonant el cultiu i s'abandoni la finca com, per desgràcia, ja està passant en els últims anys.

En el cas de l'olivera, si bé no es perdran els arbres, es perdrà la producció, com a mínim d'enguany i de l'any vinent, ja que l'oliva creix a la branca nova de l'any anterior.

En definitiva, voldrà dir que per a tenir els mateixos productes caldrà dur-los de fora amb els consegüents increments de preus i de petjada de carboni.

Socialment, pot ser la sentència de mort del cultiu de l'avellana en la zona.

Vostè ha estat anomenat fa poc President de l'Associació Catalana de Comunitats de Regants. Quin número de Comunitats estan integrades a l'Associació i quina és la distribució territorial?

L'Associació Catalana de Comunitats de Regants (ACATCOR) està integrada per més de 80 comunitats de regants, el 75% de les actualment actives a Catalunya, que aixopluguen més de 200.000 hectàrees de regadiu.

La seva distribució aproximada per demarcacions és 56% a Lleida, el 26% a Tarragona i Ebre, el 13% a Girona i el 5% a Barcelona.

La Junta Directiva de l'ACATCOR, a fi de tenir representació de tots els territoris està formada per 2 representants de Girona, 2 del Camp de Tarragona, 3 de Lleida, 1 de l'Alt Pirineu, 2 de les Terres de l'Ebre, 1 de Barcelona i 1 de la Catalunya Central.

Una de les tesis que creiem que està calant a la nostra societat és que ens trobem davant de nous reptes pel que fa a la gestió de l'aigua i que cal una forma diferent de pensar les coses i de fer-les. Què en pensa?

Cal aprofitar tota l'aigua disponible per al reg donant que l'agricultura i la ramaderia és qui produeix els aliments, essencials per a la vida, com ho és l'aigua. Per tant, cal fer plantes de regeneració d'aigua per aprofitar l'aigua dels efluent de les EDAR per a poder regar, cal garantir tot el sistema de subministrament d'aigua, tant per a reg com per a les poblacions, a tot el territori, fent les obres necessàries sense descuidar-se dels ecosistemes dels rius. També cal modernitzar el regadiu per tal de poder ser més eficients en l'aigua de reg.

La nostra Comunitat de Regants des de principis dels anys noranta del segle passat que està millorant i automatitzant la seva xarxa, portem més de 16 milions d'euros invertits, la gran majoria pagat o que acabaran pagant els mateixos comuners.

De fet, crec que la zona del Baix Camp deu ser una de les pioneres en el reg localitzat donada l'escassetat d'aigua de la qual es disposa.

La modernització dels regadius a Catalunya és una tasca pendent. Estem en condicions de dur-la a terme i amb quin finançament?

És evident que cal modernitzar el regadiu, hem de ser el màxim eficient en la gestió de l'aigua per tal de poder produir aliments amb l'aigua necessària, el problema és qui paga aquesta modernització. Evidentment, l'agricultura al nostre país no passa pels millors moments, la gent no té gairebé relleus generacionals i avui es fa difícil viure del camp i la societat tampoc valora la feina dels pagesos, llevat de moments concrets i per temes aliens a la pagesia -incendis, pandèmia...-.

L'Administració cal que es cregui que sense agricultura i sense una producció pròpia d'aliments de, com a mínim, el 60% -actualment produïm el 38,8% dels nostres aliments- no anem enlloc i estem condemnats al fracàs com a país. Per tant, cal que s'impliqui i ajudi a la modernització del regadiu com a preservador del territori i del medi ambient.

Creu que les Administracions estan donant prou suport a aquestes institucions històriques com són les Comunitats de Regants?

Sincerament, depèn quina administració sí i d'altres no. Per exemple per l'Agència Catalana de l'Aigua, tot i ser, les comunitats de regants, Corporacions de Drets Públic, adscrites a ella -en el cas de conques internes, les tracta com a entitats foranies. L'ACATCOR, malgrat que el regadiu utilitza prop del 40% de l'aigua a les conques internes, no forma part del Consell d'Administració de l'ACA, ni tampoc cap Comunitat de Regants, en canvi, el vicepresident de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre el trien els regants. Per compte la Secretaria d'Acció Rural del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, ens té més en compte.

Dintre de poques setmanes, la nostra Associació començarà les tasques preparatòries del VI Congrés de l'Aigua a Catalunya. Té alguna proposta des de la seva Associació?

Estaria bé poder parlar de les infraestructures necessàries per a la gestió de la sequera i de les pluges torrencials que en els últims anys s'ha anat produint, possiblement a causa del canvi climàtic, i que segons sembla, cada cop seran més freqüents.

ÉS POSSIBLE LA SIGNATURA D'UN PACTE DE L'AIGUA?

Lorenzo Correa. Vicepresident de l'Associació Catalana d'Amics de l'Aigua. Autor del projecte Futurodelagua.com

Fa una dècada, com ara, el mantra hidràulic de moda a Espanya era el "Pacte de l'aigua". Ara, també. Per aquesta raó, se'ns va acudir escriure alguna cosa sobre la nostra visió particular de tan magna idea. Partim de la base d'un interessant article escrit per Alberto Garrido Colmenero i Emilio Custodio el 2012, titulat "Claus i oportunitats per a un pacte de l'aigua a Espanya." En resum, els autors deien:

"Les peculiaritats geogràfiques espanyoles i la seva erràtica gestió de l'aigua les darreres dècades la situa en el marc internacional com un país incapaç d'harmonitzar la seva escassetat de recursos hídrics amb el seu alt consum interior. D'altra banda, Espanya és pionera en tecnologia relacionada amb el aigua, situant-se entre els deu països més rellevants a nivell mundial, per això diverses organitzacions independents com l'Observatori de l'Aigua de la Fundació Botín advoquen per un Pacte de l'Aigua, que defineixi clarament el projecte de país per a l'aigua a Espanya, aprofitant les fortaleses i les oportunitats que ofereix un entorn global i dinàmic."

Han passat 10 anys i del pacte no se'n té notícia fidedigna. Tornen cada cop que es convoquen eleccions els arúspices del mantra a proclamar que és necessari. Per ajudar a la reflexió dels que creuen que encara, algun dia, podria ser possible, aquí va el que escrivim al llunyà estiu del 2013:

Pacte de l'aigua?...país, paisatge i paisanatge

El tòrrid estiu es tempera amb lectures refrescants. No parem de llegir considerables consideracions d'experts hídrics sobre el pacte nacional de l'aigua desitjat. Desideràtum per a molts, eufemisme indefinit per a altres... És possible aquest pacte aquí i ara?

Fa un temps, no sé si com a conseqüència de la transposició dels principis de la directiva marc de l'aigua, l'enginyeria hidràulica a Espanya té els seus professionals (entre els quals crec que vaig estar algun dia), força ociosos al nostre territori. Almenys jo ara tinc més oportunitats durant el meu temps lliure per dedicar-me al coaching, la meva passió de maduresa. I ho faig sobre la gestió de l'aigua a partir de la reflexió ontològica (allò que és, el que analitza a l'ésser que estableix les determinacions bàsiques sobre allò real), com a contrapunt a la reflexió lògica (la d'alguns "experts", que defineix els procediments per canalitzar el pensament)

I intento aplicar-ho com he dit a l'estat de l'art de la gestió de l'aigua. Per això ara m'ocupo del pacte esmentat, tan de moda entre nosaltres aquests dies. Perquè crec que canalitzar el pensament, com el riu, elimina graus de llibertat i no sé per què m'arriba (segurament estic equivocat), que alguns dels

defensors de les essències de la bona gestió de l'aigua, tiris i troians, és clar, emeten senyals de pensament canalitzat

S'hi involucren persones (quines persones, qui les tria?... el paisanatge), per convenir (coincidir!) sobre alguna cosa (el paisatge de l'aigua) i comprometre's a complir allò acordat (pel bé del país, de la comunitat).

En algun lloc del Mediterrani ens expliquen que es reuneixen i es cobreixen la cara amb màscares gregues per facilitar el pacte. Però aquí tenim el llegat de D. Miguel de Unamuno i ara vull recordar el seu article "País, paisatge i paisanatge"

<https://www.youscribe.com/catalogue/documents/autres/pais-paisaje-y-paisanaje-publicado-22-agosto-1933-1782869>, publicat el 22 d'agost de 1933 al diari Ahora. Perquè l'aigua a Espanya és país, paisatge i paisanatge i el pacte exigeix l'harmonització dels tres subjectes

Llegim a D. Miguel on parla de conques: **Cada vez que me traspongo de Ávila a Madrid, del Adaja, cuenca del Duero, al Manzanares, cuenca del Tajo, al dar vista desde el Alto del León, mojón de dos Castillas, a ésta, a la Nueva, y aparecérseme como en niebla de tierra el paisaje, súbeseme éste al alma y se me hace alma... Alma y no espíritu, psique y no pneuma: el alma animal, ánima... Siento que ese paisaje, que es a su vez alma, me coge el ánima como un día esta tierra española, cuna y tumba, me recogerá -así lo espero- con el último abrazo maternal de la muerte...**

En esa mano, entre sus dedos, entre las rayas de su palma, vive una humanidad; a este paisaje le llena de sentido y sentimientos humanos un paisanaje. Sueñan aquí, sueñan la tierra en que viven y mueren, unos pobres hombres...: unos pobres hombres pobres. Y algunos de esos pobres hombres pobres no son capaces de imaginar la geografía y la geología, la biografía y la biología de la mano española.

Fi de la cita, que l'article deriva per altres camins que aquí no transitem. Unamuno en ell es lamentava que al paisatge del seu país es donés cert tipus de paisanatge. Serveixi la comparació per analitzar breument la influència d'aquest trio en el pacte desitjat.

Per mi, el país de l'aigua són les administracions del paisatge (la/les conca/es), la política de l'aigua. I el paisanatge, els usuaris directes i indirectes. Aquells que treballen, paguen i reclamen. També els que investiguen, conclouen i decideixen.

L'ontologia del paisatge de l'aigua ens diu què és en diverses dimensions. Reflexió antropològica, degustació estètica de la natura, biografia personal enfocada al desplegament de records i detalls particulars de la vida. Descriu l'ésser de l'home en relació amb el món, amb la cultura i amb el sentit de la història. Generant un paisatge de l'ànima.

Els pactistes de visió ecosistèmica i els de l'antropogènica aportarien al pacte els paisatges de l'ànima. Però condicionats per l'absència de l'aigua que generaria una estructura que "convulsiona" el paisatge. I que hi produiria la contrarietat sensitiva de qui els habita. Revelant abans la personalitat col·lectiva i després la personalitat pròpia de qui s'hi troba. Hi pot haver coincidència en aquest importantíssim aspecte?

Aquí tenim un objectiu a marcar només començar les negociacions. La combinació consensuada i harmònica de tots dos paisatges de l'aigua. Comenceu per aquí, si us plau.

Es tracta de trobar la personalitat col·lectiva per mitjà de la intrahistòria, de la seva oposició als conceptes universals abstractes de la gestió de l'aigua per trobar el veritable problema: saber què serà de l'aigua després de donar-li una destinació consensuada.

Exemple concret: aplicació al Pla Hidrològic de l'Ebre. Ho veuen senzill? Es tracta de negociar més o menys hectòmetres anuals circulants per un punt del riu o de negociar un aspecte una mica menys mesurable com és la citada "convulsió paisatgística? Està el paisanatge (del que sortiran els pactistes), per la tasca de desendegar el pensament? Espero i desitjo que sí. Si no, caldria dir amb Unamuno... quin país, quin paisatge i quin paisanatge!

Poca cosa més podem afegir, per desgràcia. A lo millor els lectors sí. Una dècada després, què pensen vostès sobre això?

EL PLA D'AIGÜES DE CATALUNYA DE 1956

Xavier Latorre. President de l'Associació Catalana d'Amics de l'Aigua

La formulació d'aquest article no obeeix a cap actitud nostàlgica: és impossible sentir nostàlgia respecte de fets que hom no ha viscut. Efectivament, aquell 1956 jo vaig finalitzar el curs que aleshores es deia preuniversitari i em disposava a traslladar-me a Madrid per preparar-me a lluitar contra unes difícils i sempre incertes oposicions per a l'ingrés a l'escola d'Obres Públiques, única existent a tota Espanya en aquells moments.

Si que m'agradaria que aquest article servís de petita referència a pensaments, situacions i fets esdevinguts en el temps transcorregut d'aleshores ençà, i la forma d'encarar-los o no en cada moment.

Segons les cròniques, l'hivern del 1956 fou extraordinàriament sec i va posar de manifest els inconvenients que ja patia l'abastament d'aigües a Barcelona. L'insigne enginyer de camins, Victorià Muñoz Oms va redactar les línies generals d'un aprofitament integral dels recursos hidràulics de Catalunya. Muñoz Oms no era nou en aquesta matèria: ell fou el autor del projecte dels aprofitaments hidroelèctrics del riu Noguera Ribagorzana, que donaria pas al naixement de l'ENHER, empresa de la qual va ser el primer conseller delegat. També havia estat l'autor de molts altres projectes, entre els quals voldria assenyalar el de l'autopista que hauria de comunicar les poblacions de Castelldefels i Sitges per sobre del mar i que finalment es substituís pels actuals túnels del Garraf.

El Pla d'Aigües de Muñoz Oms girava sobre aquets eixos:

- Regulació màxima dels rius Muga, Fluvià i Ter per establir nous regadius a l'Empordà, Girona, zona de la Tordera i al Vallès, amb una extensió de 80.000 hes.

- Regulació màxima del riu Segre per facilitar nous regadius a l'Urgell, la Segarra, les Garrigues i Balaguer, amb una extensió de 72.000 hes.
- El pantà de La Riba, a Tarragona, seria el regulador de totes les necessitats d'aigua de les comarques tarragonines i serviria per garantir la dotació d'aigua de 50.000 hes de regadiu.
- Fixava com a fonamental el transvasament de les aigües del Ter per a l'abastament de Barcelona o, alternativament, les de l'Ebre per a èpoques de sequera, permetent conjuminar les necessitats de Tarragona i Barcelona a l'embassament de La Riba.

El cost estimat de totes aquestes mesures era de 7.000 milions de pessetes i el termini d'execució es fixava en 15 anys. De totes elles, només l'abastament a Barcelona amb aigües del Ter va arribar a la seva finalització, executades per un Organisme de nova creació, la Junta Administrativa del Nuevo Abastecimiento de Agua a Barcelona, presidida per un Delegat del Govern Central, actuant com a Vicepresident l'Alcalde de Barcelona i essent els Vocals els representants de la Diputació de Barcelona, de la Direcció General d'Administració Local, del Foment del Treball, de la Delegació d'Hisenda, de l'Advocacia de l'Estat i de la Confederació Hidrogràfica del Pirineu Oriental. El Director Tècnic de les obres fou l'enginyer de camins Joan Mª Compte Guinovart, qui precisament va ser un dels guardonats de la primera edició dels Premis de l'Aigua de l'Associació Catalana d'Amics de l'Aigua l'any 2.000. Les obres de l'ETAP de Cardedeu-La Roca van ser inaugurades l'1 de juliol de 1.966.

Cal comentar que totes les previsions del Pla de Muñoz Oms estaven dissenyades per a una població de Catalunya que aleshores era de 4 milions d'habitants, població en constant creixement, circumstància que, pel que fa a Barcelona i el seu àmbit metropolità, tot i disposar ja dels cabals derivats del Ter, va generar una certa situació d'inquietud, i és aquesta la determinant del que podríem anomenar "run run de l'Ebre" o, fins i tot, "dels Ebres", amb alguna derivada significativa.

El propi Josep Mª Llansó de Viñals, Comissari d'Aigües del Pirineu Oriental, manifestava que, a partir de 1.980, Barcelona deuria subministrar-se amb aigües d'altres procedències, restituint paulatinament les del Besòs, Llobregat i Ter, per aquest ordre, a les seves respectives conques.

Els esdeveniments generats al voltant de l'aprofitament de l'Ebre i d'alguna de les seves derivades, mereixerà que altre dia li dediquem un article específic.

Una consideració final. Ja en aquells moments es manifestava que no calia descartar la possibilitat de potabilitzar l'aigua marina, tot i que s'apuntava que amb la tecnologia existent a l'època i els combustibles emprats resultava una solució molt cara, però que en tot cas no s'haurien d'abandonar les seves possibilitats.

¿AGUA PARA TODOS?

Germán Bastida.

El imprescindible ciclo natural del agua compone una colorida trama (superficial y subterránea) de espirales muy distintas -unas abiertas, otras cerradas, otras semi- y con desarrollos a velocidades muy diferentes: H₂O, sólidos, nutrientes, vida... y emociones, porque también nosotros somos Naturaleza y nos une al agua, además de un requisito biológico principal -o quizá precisamente por eso-, un sinnúmero de atávicos vínculos. Su complejidad viene a significar la imposibilidad de abordarlo linealmente: sin priorizar sus interconexiones.

Por el contrario, nuestro ciclo del agua (el que hemos pergeñado los humanos más privilegiados para nuestro servicio) no pasa de ser un remedo -en blanco y negro- del ciclo del H₂O; por omisión de todos los restantes, con apuesta por la cantidad en detrimento de la calidad y olvido hidrogeológico muy frecuente ("caso hidroesquizofrénico antológico", dijo Ramón Llamas).

Además de abreviarlo, le hemos añadido anomalías térmicas, así como "integrantes" nuevas: algunas muy nocivas incluso a bajísimas proporciones. Su idea originaria fue subsanar los "fallos" del ciclo natural, "ordenándolo": aportando "garantías" ilimitadas al sistema (que se han demostrado falaces en cuanto han aparecido tensiones).

Modernamente, la obsesión por ofertar aguas superficiales con menoscabo del resto es asimismo un síntoma de otra obsesión: la obsesión por construir (o, mejor dicho, por inaugurar) "con anatema a quien disienta", en palabras de Emilio Custodio; y cuanto antes -y más grandes-, mejor. Traducida en infraestructuras y redes acaso muy convenientes, inexcusables y vitales para un contexto determinado (cuando todo estaba por hacer), en este siglo, acabadas casi todas sus mejores muestras -y descubiertos sus costes-, se ha vuelto anacrónica y conflictiva: es forzoso que ceda su protagonismo en favor de una diversidad sinérgica de alternativas minuciosas -"lo pequeño es hermoso" (E. F. Schumacher)-, con subsidiariedad, creativas, abiertas a la participación e implicación, más fáciles, baratas y adaptables, modulables, descentralizadas y reversibles; aparte de la obvia reingeniería de lo preexistente: "en las obras públicas hace falta más inteligencia y menos hormigón" (Loyola De Palacio): verbigracia, diferenciando las redes e integrando en ellas las aguas subterráneas para un uso conjunto alternante (UCA) tal y como nos ha mostrado Andrés Sahuquillo; así como racionalizando las demandas: cada cual con su precio -incluyendo algunos disuasorios, por ejemplo para contrarrestar, desde instituciones democráticas potentes, casos de desigual acceso al poder y de falta de transparencia-.

Sin olvidar la "cara B" de esa obsesión por construir (pasando también por alto su opacidad y sus casos de corrupción): la caducidad inmediata o precoz de algunas "ofertas"; no ya por mera improvisación, desajustes y prisas en fase de proyecto -que también-, sino por su total falta de operación y mantenimiento (lo que no se inaugura); cuyo lamentable emblema son las depuradoras de aguas servidas -tecnologías inapropiadas para sus destinatarios, repetidas algunas veces en generaciones sucesivas-, seguidas quizá por los pozos de emergencia para sequías. Derroche que deja pequeños sus asimismo típicos encarecimientos presupuestarios: multiplicados por un "factor pi", según afirmó siempre Ramón Llamas.

Dicho ciclo artificial sería casi cerrado si, al menos, siguiésemos la guía del sabio ecólogo Ramón Margalef: el efluente (lo usado, pero no consumido) vertido aguas arriba de su toma: algo de sentido común, por otra parte; o, dicho de otro modo, que orienta -siempre dentro de unos límites- hacia

círculos virtuosos de autorregulación y responsabilidad. Esto, junto con las mejoras en depuración, está en el origen del concepto de "aguas regeneradas" sobre el que tanto nos ha enseñado Rafael Mujeriego: como óptima conversión de vertidos directos al mar (supuestos frecuentísimos en nuestro tan densamente urbanizado litoral) o, también, para cerrar ciclos en embalses (caso pionero municipal de Vitoria-Gasteiz a propuesta de Julio López; en marcha desde 1996 y con costes estudiados en 2010 del orden de diez céntimos por metro cúbico -similares a los de bombeos-).

Para casi todos sus efectos, puede entenderse combinando únicamente cuatro parámetros: presión (también expresada como altura potencial de presión), caudal (a veces denominada dotación cuando se mide por día o por unidad abastecida), potabilidad y cobro. Algunos ejemplos:

La nieve en las cumbres presenta elevada presión -potencial-, muy poco caudal (mientras no se deshiele bruscamente, claro está), buena potabilidad y es una reserva gratuita.

El agua subterránea tiene "presión negativa", caudal bajo, buena potabilidad (si ha esquivado su nitrificación) y la cobran quienes proveen de perforación, equipamiento y energía al pozo. Esto lo conocen a la perfección sus pagadores -caracteriza al riego intensivo con esta agua, ser unas cinco veces más productivo que el llevado a cabo con la superficial; y esto ha conducido a una imitativa "revolución silenciosa" de constantes nuevas extracciones, con alcances de sobreexplotación y esquilmo, sobre todo a partir de la sequía del año 2005-.

Para regar a manta, la presión a pie de parcela resulta casi despreciable y se necesita mucho caudal; cuanto peor potabilidad, mejor (el agua con abundantes nutrientes ahorrará en fertilización por más que su exceso acabe contaminando los acuíferos) e históricamente, precio -subvencionado- ridículo: ha conducido a demandas ilimitadas e insaciables: acumulando en el interior peninsular inmensos "regadíos de miseria" (con valores añadidos brutos del orden de pocos céntimos de euro por metro cúbico empleado) de perentoria y obvia reconversión a secanos -quizá con alternancia de leguminosas, apoyo ganadero extensivo o sustitución por cultivos leñosos mejor adaptados mediante un coste ridículo, del orden de diez millones de euros anuales por cada uno de los primeros kilómetros cúbicos rescatados, según cálculos de 2010 (con datos de 2007).

Para que cada persona beba -un derecho humano irrenunciable-, ambos criterios iniciales (presión y caudal) son irrelevantes: basta con unos contados litros al día per capita; pero me gusta decir que su calidad tendría que ser "farmacéutica" (un agua depurativa y curativa) y tengo la certeza de que los habitantes de las barriadas más misérrimas de las megaurbes mundiales pagan más por ella -incluso sin tener en cuenta su muy inferior capacidad de compra- que los ricos propietarios de sus mansiones. Por cierto: un negocio, este de la provisión de agua a nuestros hogares y establecimientos, abocado a facturar cada vez menos: algo a tener en cuenta por sus operadores privados, sobre todo; así como por sus tutores públicos, a fin de evitar que los primeros caigan en la tentación de reducir costes en conservación y renovación.

Y sin salir de nuestro acomodado bienestar -pues todavía esto falta para millardos de nuestros congéneres-, las cisternas de los inodoros pueden llenarse a base de poca presión, también poco caudal aunque multiplique por mucho la cantidad bebida, agua innecesariamente potable y con idéntico precio que el agua vital (salvo que exista una red de aprovechamiento de aguas pluviales y grises: fundamentales hasta que se produzca la revolucionaria irrupción de los inodoros secos energéticamente parcos).

Desde otro punto de vista (el territorial), el agua superficial concentra sobre sus riberas el valor estructurante -más acusadamente en entornos semiáridos, donde el contraste con sus terrazas alcanza máximos: vertebra e incluso se vuelve imprescindible, con todos los usos en intensa competencia por estrechas franjas-; mientras que el agua subterránea, por su amplísima distribución, desvertebra el territorio (fomenta lo diseminado) y su control se dificulta: de ahí que los pozos ilegales puedan contarse por millones. La crónica falta de recursos para esta misión pública, que José Manuel Naredo califica de intencionada en línea con la "organización del desgobierno" de Alejandro Nieto, es inadmisibile teniendo en cuenta el carácter estratégico de los acuíferos -máxime en sequías-; así como el valor protegible de su regulación, que es la capaz y auténtica, por más que desprestigiada en favor de la artificial teóricamente obtenida mediante embalses (si tal fuese en verdad su única función y no otra).

El regadío, máximo consumidor en la mayoría de regiones -y que, pese al tan cacareado "déficit hídrico", sigue creciendo-, tiene forzosamente que dejar de ser la única opción barajada por nuestros mandatarios a fin de dignificar al primer sector; con énfasis en la empresa familiar agraria por sus valores públicos protegibles -y, por ello, subvencionables- de fijación poblacional en "desiertos demográficos" y de custodia difusa del territorio, entre otros. Sin perder su primacía como garantes de la soberanía alimentaria con productos de calidad y proximidad, su sana, nutrida y diversa reordenación (en red activa y con implicación de nosotros los consumidores) posee una inmensa capacidad para, a partir del muy bajo coste antes dicho, liberar recurso hídrico ahora desperdiciado -que en realidad, salvo excepciones, no ha sido escaso (aunque siempre haya que tratarlo como tal: fijando límites a su disponibilidad antes de que su tozuda realidad física se imponga); sino, ante todo, frágil-. Estamos en un "país-riesgo" (Jorge Olcina), por inundaciones torrenciales súbitas (tipo relámpago) y también por sequías prolongadas; no siendo extraño -lo será cada vez menos por los denominados "latigazos climáticos"- que ambas coincidan; y (junto con Italia) no podemos escapar de ese impecable liderazgo en nuestro contexto europeo, hasta ahora menos sujeto a convivir con dichos extremos: al igual que la desertificación, se prevén más intensos en el futuro, y aquí lo único a nuestro alcance es ahorrar (sobre todo, ahorrar: cuyo sinónimo sería devolver a la Naturaleza su autorregulación como máxima garantía de futuro), prevenir y adaptar; mientras que lo usual hasta ahora ha sido ir borrando de las mentes la memoria de dichos riesgos, con los cuales siempre hemos coexistido; sustituyéndola por falsas y perniciosas sensaciones de seguridad, derivadas de la pretendida "superioridad" tecnocrática humana.

Volviendo a las riberas fluviales, esa lógica ambición antrópica por apropiárselas (cuando no también motivada por derivaciones de toma y vertido más cortas) conlleva exposición al riesgo de avenidas, máxime tras la impermeabilización de sus vertientes; el cual se agrava al añadirle vulnerabilidad, sobre todo en nuestros "ríos espasmódicos" -cuyo más fiel exponente son las ramblas mediterráneas-, confiando en la ya citada (falsa) sensación de seguridad: ubicando allí usos cada vez menos compatibles con el mero anegamiento, aunque sea momentáneo.

Francisco Ayala subrayó con enfado, ante irreparables pérdidas de vidas humanas que se hubieran podido evitar, la obviedad, tantas veces pasada por alto, de que "las zonas inundables se inundan": sabemos casi a la perfección el "dónde" -siempre se supo históricamente y su olvido es reciente- e incluso ahora podemos calibrar de forma anticipada su peligrosidad; aunque no podemos determinar el "cuándo" más que con un corto lapso de reacción. Tampoco las sequías son predecibles por el momento, de modo que lo mejor será irnos reforzando, con tiempo, a fin de soportar ambas de la mejor manera: incrementar la ahora tan de moda resiliencia (del DRAE: "capacidad de adaptación de un ser vivo frente a un agente perturbador o un estado o situación adversos" y "capacidad de un

material, mecanismo o sistema para recuperar su estado inicial cuando ha cesado la perturbación a la que había estado sometido”). Merece una reflexión la etimología del término: saltar hacia atrás y replegarse: todo lo contrario de las huidas hacia adelante que han caracterizado al círculo vicioso de estas últimas décadas de desarrollismo, aquí personificado en el mantra “agua para todos”.

JORNADA TÈCNICA ANUAL DE L'ASAC

El passat dia 27 de juny es va celebrar la Jornada Tècnica Anual de l'ASAC, a la ciutat de Igualada sota l'auspici de AGUA DE RIGAT, que en aquest any 2023 celebra el 100 aniversari de la seva constitució.

Com conclusió de la Jornada es va celebrar una Taula Rodona sota el títol:

Menys aigua i de menys qualitat: els reptes de la gestió dels recursos hídrics a Catalunya.

El components de la taula van ser:

- Samuel Reyes, director de l'Agència Catalana de l'Aigua.
- Carme Chacón, subdirectora general de Seguretat Alimentària i Protecció de la Salut. Secretaria de Salut Pública de la Generalitat de Catalunya.
- Lluís Corominas, responsable de continguts de l'Associació Catalana de Municipis.
- Albert Solà, assessor tècnic de la Federació de Municipis de Catalunya i gerent del Consorci Besòs-Tordera.
- Miquel Paraira, director de Qualitat de l'Aigua i Laboratoris d'Aigües de Barcelona.
- Moderada per Sergi Lladó, director del Canal Taronja (Anoia)

Va obrir l'acte donant la benvinguda a tots els assistents l'Alcalde d'Igualada Marc Castell, va manifestar la seva satisfacció pel servei que dona a la ciutat Aigua de Rigat i manifestar que estava molt content per la decisió que es va prendre el seu dia de connectar la xarxa de la ciutat a la Llossa del Cavall, que a més de garantir l'aigua a la ciutat ha permès treure pressió i protegir l'aqüífer de Carmé-Capellades. Per concloure va expressar el seu desig que es tregui l'aigua de la política i va lamentar no poder quedar-se al desenvolupament de la Taula per motius d'agenda.

Seguidament per part d'Aigua de Rigat es va donar la benvinguda a tots els presents i a l'ASAC per haver vingut a celebrar aquesta Jornada a Igualada coincidint amb el Centenari de la Companyia.

Tot seguit s'inicià la Taula Rodona.

Primerament Samuel Reyes, com introducció recordà que el dia anterior s'havia constituït la Taula Nacional de l'Aigua de la que han de sortir les bases per definir una estratègia permeti determinar com produir i aconseguir més recursos, així com consumir d'una forma més eficient, que tenint en compte els recursos escassos de què disposem i que segons totes les previsions poden disminuir en un futur.

La taula la formen una trentena d'entitats, entre administracions, agrupacions agràries, sindicats, organitzacions empresarials, ambientals, turístiques, de recerca i socials, que treballaran en diferents grups de treball i que tenen l'encàrrec de presentar les seves conclusions durant la primavera de 2024.

La Taula Rodona es van tractar diversos temes, però els que més van centrar la major part del temps van ser: el RD 3/2023 dels criteris de la qualitat de l'aigua de consum, el seu control i subministrament, el finançament als petits municipis, l'aigua regenerada i, com no podia faltar, la implicació i repercussió d'aquests temes en les tarifes.

Pel que fa al RD 3/2023, es va posar de manifest, que a banda de les grans inversions que s'han de fer, no únicament per obtenir els nous paràmetres sinó també pels sistemes de control que s'hauran d'implantar. El problema és complir les noves exigències, a l'entrada en vigor del RD, doncs aquells nivells que han estat vigent durant molts anys d'un dia per l'altre passen a estar prohibits.

Es ressalta que la problemàtica no és tecnològica ja què es disposa de coneixements i tecnologies per aconseguir-los, però que aquestes no es poden implantar tan ràpidament com de l'aplicació del RD demanda.

Es planteja que donat que la contaminació més complexa de resoldre és la industrial i l'agropecuària, que no la biològica, en la lluita, a més de Salut i l'ACA, també hauria de participar altres Departaments de la Generalitat com el d'Empresa i Treball.

Pel que fa als petits municipis, que en aquests moments de sequera han estat "criminalitzats" amb el tema de les pèrdues a les xarxes, s'ha de tenir en compte que ells per si mateixos no poden fer front a les grans inversions requerides per les renovacions de les xarxes i més impossible si ho han de fer amb càrrec a les tarifes.

Es demana a l'ACA que faci un esforç més gran al que ja en l'actualitat fa per ajudar i atorgar més subvencions a aquest municipis. També es posa de manifest que la legislació afavoreix la creació mancomunitats per la gestió de serveis que permetria agafar volum i així facilitar una economia d'escala.

Respecta a l'ús de l'aigua regenerada sobre tot a partir d'aquest període de sequera, es posa de manifest el canvi favorable a la seva utilització per part del Departament de Salut. Tot i això la sotsdirectora general manifestà que el seu ús indirecte pel cas de l'aigua de boca únicament serà en casos excepcionals com l'actual i sempre amb un estricte control per part de Salut.

El director de l'ACA manifestà els grans esforços per posar en marxa les instal·lacions de regeneració actuals i les grans inversions previstes per posar en marxa més.

Per part de tots es demana un esforç molt gran en la política de informació i comunicació al públic en general pel que respecta a l'aigua regenerada, doncs els prejudicis a la seva utilització són molt grans encara.

Per últim pel que fa al tema tarifes poques novetats les consideracions de sempre, les diferències entre uns serveis i altres, que si encara les tarifes més altes són encara molt més baixes que en altres parts d'Europa amb més recursos, que si no compleixen la directiva pel que fa a que no recullen tots els costos, que com ja s'ha comentat anteriorment amb les tarifes únicament no es poden finançar les inversions necessàries, ...

Sí que va haver una aportació nova per part del director de l'ACA, va dir que com si en el cas del sanejament es va optar per una tarifa única i solidària per a tots els usuaris que s'ha demostrat que ha estat un model d'èxit que ha permès que es depurin pràcticament totes les aigües de Catalunya, no es podria pensar el mateix per les tarifes de l'aigua. Això sí implicaria modificacions legislatives.

Sense entrar-hi al fons de la qüestió l'opinió general és que actualment aquesta modificació legislativa es inviable, doncs a més d'envair l'autonomia municipal, no depèn de la voluntat o no de Catalunya, sinó que implicava una modificació legislativa a nivell estatal i es considera avui per avui inviable.

Finalment després d'uns pocs comentaris de caràcter general es va donar per finalitzada la Taula Rodona i el moderador va donar les gràcies a tots els components de la mateixa, així com al públic en general.

